

článok bol uverejnený vo štvrt'ročníku Beňušan č. 2/2018

Výskyt priezvisk v Beňuši podľa sčítaní obyvateľov

V minulom čísle sme sa zaoberali vývojom počtu obyvateľov Beňuša podľa rôznych zachovaných sčítaní (súpisov osadníkov – lesných robotníkov). Niektoré z týchto súpisov však obsahujú aj mená konkrétnych osôb, ktoré tu vtedy žili.

Preto si v nasledujúcom texte predstavíme, nositelia akých priezvisk v minulosti žili v jednotlivých osadách Beňuša a či sa tieto mená vyskytujú aj dnes. Využijeme na to súpisy z rokov 1710, 1804, 1810, 1813, 1821 a 1824.

Filipovo

V roku 1710 boli vo Filipove len 3 domy a žili v nich osoby s priezviskami Faško, Rusnák a Knapčok (obaja posledne menovaní sa priženili do Faškov). V roku 1804 k nim pribudli Stančík, Javorčík, Kán, Farárik, Ličko, Pôbiš a Tilka; na čas sa vytratil Knapčok a priezvisko Rusnák sa zmenilo na Dugát. V roku 1810 sa do Filipova priženil Sýkora a v roku 1813 Vrbovský. V roku 1821 sa už nevyskytuje priezvisko Tilka a Knapčok sa zmenil na Sýkoru (po nevlastnom otcovi); namiesto mena Pôbiš sa uvádza jeho prímeno Troliga. V roku 1824 pribudlo priezvisko Kaclík, ktoré sa oddelilo od Faška. V roku 1829 pribudlo priezvisko Dolinský, ktoré začala používať časť rodiny Kán.

Gašparovo

V roku 1710 boli aj v Gašparove len 3 domy, v ktorých žili rodiny Ličko, Repka, Pôbiš a Kováčik. V roku 1804 k pôvodným priezviskám pribudli Vrbovský, Faško (priženil sa z Filipova), Citterberg, Srnka a Kundrák; nevyskytujú sa už Repka ani Kováčik. V roku 1810 odbudlo priezvisko Kundrák. V 1821 pribudol Laubert (oddelil sa od Pôbiša), Baliak (oddelil sa od Lička) a Šajgalík (oddelil sa od Pôbiša). Pri jednej z dvoch rodín Faškovcov sa priezvisko dočasne zmenilo na prímeno Kubovciak.

Pôbišovo

Začiatkom 18. storočia stálo v Pôbišove 5 domov, ktoré obývali rodiny s priezviskami Javorčík, Pôbiš, Vrbovský a Citterberg. V 1804 k nim pribudli priezviská Eliáš (zmena z mena Pôbiš), Roštár, Pohorelský, Pančík, Lopušný, Kovalík, Posúch, Bursa, Ličko a Repčiak; nevyskytuje sa tu už Vrbovský a ani Citterberg. V 1821 pribudol Plieštik (zmena z Eliáša), Šperka, Laitman (prišiel z Beňuša), Rusnák a Dunajský. Neuvádza sa už Kovalík a Repčiak, ale údaje o 4 domoch v súpise chýbajú.

Centrálne osada Bielych Handľov - Beňuš – v roku 1710 pozostával z 9 domov. Žili v nich obyvatelia s priezviskami Mikovíny, Komora, Pôbiš, Lepin, Rusnák, Knapčok, Macuľa a Šperka. V roku 1804 k nim pribudli mená Turajka, Oravec, Ludvik, Ľupták, Divok, Laurinc, Laitman, Kupčok, Javorčík, Lopušný, Ličko, Dunajský, Libič, Sepeši (učiteľ), Frntol a Mikloško (mlynár); nevyskytujú sa už priezviská Pôbiš, Lepin a Rusnák. V 1821 pribudol Zahorec (oddelil sa od Macuľu), Kobzay (učiteľ), znovu sa vyskytol Pôbiš (prišiel z Pôbišova), Koľaj, Kovalík (asi sa prisťahoval z Pôbišova), Pltník, Faško (priženil sa

k Frntolovcom), Paranda, Nôta, Roštár, Capko, Sojka, Haviar, Panigaj (učiteľ) a Kvačkaj; nevyskytoval sa už Turajka, Dunajský, Libič, Sepeši, Frntol a ani Mikloško.

Po roku 1829 som nenašiel také súpisy, v ktorých by sa vyskytovali mená osôb, preto ďalší vývoj by bolo možné sledovať len podrobným štúdiom matričných záznamov.

V roku 1869 prebehlo prvé podrobné sčítania obyvateľov v celom Uhorsku, nanešťastie sčítacie hárky zo Zvolenskej župy (a tým aj z Beňuša) sa nezachovali.

Nakoniec sa zastavíme pri prameni z nedávneho obdobia. Podľa údajov z databázy priezvisk na Slovensku boli v roku 1995 v celom Beňuši (a v jeho 4 osadách) najrozšírenejšie tieto priezviská – **Faško (111 osôb)**, **Baliak (66)**, **Ličko (51)**, **Lopušný (43)**, Nemčok (37), **Citterberg (36)**, **Šperka (33)**, **Knapčok (32)**, **Šajgalík (31)**, **Pôbiš (31)**, **Srnka (31)**, **Laurinc (30)**, Gašperan (22), **Kán (21)**, **Javorčík (21)**, Caban (19), **Vrbovský (18)**, **Kaclík (17)**, **Dolinský (16)**, Bubelíny (15), **Eupták (14)**, Kochan (14), Euptovčiak (14), Gažura (11), **Farárik (11)**, Libič (11), **Plieštík (11)**, Jerguš (10), **Divok (10)**, Majerík (10) a Pačesa (10). Týchto 31 najčastejších priezvisk predstavovalo spolu 807 osôb, čo bolo cca 70 % zo všetkých obyvateľov Beňuša.

Pri porovnaní s predchádzajúcimi údajmi zistíme, že 7 priezvisk z roku 1995 (vyznačených tučným písmom a podčiarknuté) sa v Beňuši vyskytovali už aj pred vyše 300 rokmi a ďalších 13 priezvisk sa vyskytovalo v Beňuši už pred 200 rokmi. Nositelia ďalších 7 priezvisk sa do Beňuša zrejme neskôr dostali z blízkeho Braväcova, 2 priezviská vznikli oddelením z iného priezviska a zvyšné 2 rodiny sem zrejme prišli až v neskoršom období.

Na záver možno konštatovať, že veľká časť predkov súčasných obyvateľov Beňuša tu žila už aj pred 200 resp. dokonca pred 300 rokmi. Vyplývalo to z charakteru drevorubačskej osady, ktorú v minulosti obývali prakticky výlučne len lesní robotníci (s výnimkou niektorých remeselníkov alebo lesných úradníkov), ktorí ako zamestnanci eráru (štátu) mali povinnosť pracovať v lesnom hospodárstve. Aj z tohto dôvodu sa sťahovali len málo a sobáše uzatvárali v prevažnej miere medzi sebou v rámci Bielych Handľov (aj Braväcovo a Bacúch), prípadne s obyvateľmi Čiernych Handľov (Čierny Balog), ktorí boli v rovnakom postavení.

Braňo Faško od Kristiánov

Zdroje údajov:

Banský archív v B. Štiavnicí (sčítanie 1710)

Štátny archív v B. Bystrici (sčítania 1786, 1804, 1810 a 1815, 1829)

Kronika farského úradu v Beňuši (sčítanie 1821 - 1824)

Databáza priezvisk na Slovensku (1995), http://www.juls.savba.sk/durco_priezviska.html